

Källtorps trädgård – ekologisk oas i Nacka

Den som ibland åker Ältavägen från Slussen mot Nacka har kanske sett att en gammal handelsträdgård i Källtorp de senaste åren har börjat få nytt liv. Där det tidigare växte snittblommor finns idag ett växthus med tomater och bredvid går det några minigrisar och bökar i jorden. Åt andra hållet växer frukt- och bärbuskar och mitt på området har ett hus med café börjat ta form.

Text: Karin Jansson

Foto: Lars Forslin

BAKOM PROJEKTET, som handlar om ekologi, socialt engagemang och hållbarhet, står Sanne och Torbjörn Hammarberg och de står just i begrepp att öppna verksamheten för allmänheten.

– Vi räknar med att öppna dörrarna till vårt trädgårdscafé första advent, berättar Torbjörn Hammarberg.

Trädgården ligger nära vägen men samtidigt i vacker natur vid Nackareservatet. På andra sidan finns Källtorpssjön där man kan bada men också få en skymt av bävrarna som bor vid sjön. Ett stenkast bort ligger Källtorps koloniområde som håller på att förvandlas till ett område för ekologisk odling.

DET ÄR I BÖRJAN AV OKTOBER som vi besöker trädgården och Sanne och Torbjörn har fullt upp med att sköta om anläggningen och bygga upp inredningen i caféet. De tog över trädgården för snart fyra år sedan och sedan dess har de med varsam hand förvandlat området till en visningsträdgård med växter, djur och småskaliga ekologiska lösningar. Sanne visar runt och börjar med dammen mitt framför ingången.

– När vi grävde dammen fick vi en stor jordhögd där vi har byggt en jordkällare, förklarar hon.

Vid dammen spatserar några myskankor. Tanken var att de skulle äta mördarsniglar men Sanne berättar att det fungerar "så där":

– De unga äter gärna sniglar men när de blir äldre inser de att det finns godare mat.

Vid sidan av jordkällaren finns pallkragar med snittblommor. Av ringblommorna gör Sanne, som i grunden är farmaceut, olika hudvårdsprodukter som oljor och salva.

Tanken är att på sikt bygga ut och odla fler blommor och örter.

– Vi vill gärna knyta an till traditionen med snittblommor här i trädgården. Eftersom vi inte vill odla åtliga växter närmast vägen passar det bra med snittblommor, buskar och träd. Bärbuskarna har vi längre in på området.

Det har varit mycket jobb att anlägga odlingsbäddar. Jorden är tung och mycket rik på kvickrot. Tidigare har den brukats konventionellt och troligtvis har man varje år fräst åkern. Det har inneburit att kvickrotens rötter har delats i småbitar och ogräset har kunnat sprida sig kraftigt över hela området.

För jordförbättring och täckning har man hämtat hästgödsel, halm, bark och flis men trots tjocka täcken har kvickrotan letat sig igenom.

– Vi har också testat att täcka med täckduk men inte ens det har hållit borta kvickrotan. Däremot har jorden blivit mer mullrik och lucker genom täckningen, säger Sanne och lyfter på täckningen. Hon visar att kvickrotan har letat sig igenom täckduken men också att tillförseln av organiskt material har skapat en lucker och mycket maskrik jord.

BAKOM ÖRTER OCH BLOMMOR finns ett växthus som värdparet har byggt själva. Det är uppbyggt efter permakulturprinciper och materialet består av kanalplast. Huset är delat på tvären så att den sida som vetter mot söder är växthus med framför allt tomater. Andra halvan består av små djurstallar där det bor kaniner, blommehöns, myskankor och grisar. På vintern får djuren gå runt i växthuset, äta rent och gödsla. På våren och hösten hjälper värmen från dem till att hålla

Sanne och Torbjörn Hammarberg har förvandlat en gammal handelsträdgård i Nacka till en ekologisk visningsträdgård.

huset frostfritt. När vi besöker gården i början av oktober har det just varit rejäl frost i området men i växthuset frodas fortfarande tomaterna.

Utanför växthuset finns en vattentunna som samlar in vatten från hängränorna på huset. Genom en slang kan man enkelt vattna växterna. Eftersom man täckodlar i växthuset blir inte vattenbehovet så stort så vattentunnan med regnvatten kan täcka stora delar av vattningen.

Förutom täckning med gräsklipp gödslar man också med stallgödsel, nässelvatten och stenmjöl. Stenmjölet har man fått tag i från bergsborrningar. Skörden av tomater har varit god och den räcker både till värdparet och till dem som hjälper till i projektet:

– Vi vill gärna att trädgården ska ingå i sociala projekt och för närvarande har vi personer som arbetstränar här.

I VÄXTHUSET LIKSOM I DJURSTALLAR och odlingar använder man sig konsekvent av EM – effektiva mikroorganismer.

På Källtorps gård finns många smådjur, bl a blommehöns.

Sanne tar oss med in till hönshuset och vi konstaterar att det nästan inte alls luktar stall.

– Vi sprejar hos djuren med utspädd EM varje dag. Det tar i stort sett bort all lukt. Vi sprejar också växterna regelbundet med EM.

EM står för effektiva mikroorganismer och detta är ett preparat som tagits fram av en japansk forskare. Preparatet jäser man själv från en ursprungskultur och det späds sedan och kan sprutas både på det som växer och i djurstallar. EM innehåller en blandning av mikroorganismer som gynnar allt levande och motverkar förruttelse och dålig lukt. Det förbättrar växternas näringsupptag och gör dem mer motståndskraftiga.

På Källtorps trädgård använder man även EM i den urinseparerande toaletten. För att hålla dammen ren använder man sig av bokashibollar. Det är bollar som görs av kli som blandats med EM. Bollarna löser upp sig i vattnet och renar det naturligt.

De två mingrisarna älskar kvickrot.

Växthuset är byggt av kanalplast och här odlas framför allt tomat. Huset innehåller också stallar till smådjuren. Regnvatten till odlingen samlas i en tunna och leds in i växthuset. I djurens stallar sprejar man med EM för att få bort doften och skapa en sund och bra miljö som motverkar sjukdomar.

PÅ KÄLLTORPS TRÄDGÅRD finns många smådjur. I ena hörnet går två minigrisar och bökar.

– Vi slänger in kvickrotten vi plockar så äter de av den, berättar Sanne.

Grisarna har sitt stall i växthuset och i golvet finns en värmeslinga som gör att de alltid har frostfritt. Även kaninerna har en liten hage bakom växthuset. Den är förbunden med deras stall i växthuset genom nedgrävda rör.

– Kaninerna älskar att krypa i rören fast jag ser att de också försöker bygga egna gångar. Vi får hoppas de inte smiter, skrattar Sanne.

Kaninerna är av lantras liksom hönsen, blommehöns. Det är stabila raser som står emot sjukdomar väl. På gården finns också några bikupor och honungen kommer att användas till caféet.

Man har även satsat på bär och frukt och en rad buskar och träd har planterats i ena delen av trädgården. Här växer traditionella bär- och fruktträd som krusbär, vinbär, rabarber, äpplen och päron. Men Sanne har också planterat mer ovanliga sorter som bärtry, blåbärsbuskar, mahonia, aronia, mullbär och saskatoon. När buskarna har vuxit till sig och ger skörd kommer deras bär säkert att användas för produkter i caféet.

NÄSTA STEG FÖR KÄLLTORPS trädgård är att komma igång med caféverksamhet. Förhoppningen är att kunna öppna redan i slutet av 2009. När vi besöker Källtorps gård är man just i färd med att göra klart caféinredningen.

– Vi använder så mycket som möjligt återvinningsmaterial. Huset har t ex byggts av gamla dagismoduler och caféet består av begagnat isoleringsglas, berättar Torbjörn.

Caféet är helt inglasat och det kommer att värmas upp med kaminer. I mitten finns en tank med guldfiskar och vattnet i tanken är regnvatten som samlas upp på taket av caféet.

– Vattnet i tanken bidrar till att utjämna värmen i caféet, förklarar Torbjörn.

I en del av huset finns en gårdsbutik med olika ekologiska produkter. Här säljs också EM-produkter. I caféet kommer man att servera enklare mat och fika och bröd och kakor kommer man att baka själv. Tanken är att kunna utnyttja gårdens skörd rakt in i caféet och även det som köps in kommer att vara ekologiskt.

I mars planerar Fobo att förlägga ett odlingsseminarium på Källtorps trädgård. Läs mer på Föreningssidorna långt bak i tidningen. Ett detaljerat program kommer att publiceras på vår hemsida, www.fobo.se.

Caféet öppnar i advent. Här kan man fika på hembakat och ekologiskt.